

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Чавдар Младенов в НИГГГ – БАН

член на Научно жури със Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ № РД-38-35/24.01.2023 г. по обявен конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 4. „Природни науки, математика и информатика“, професионално направление 4.4. „Науки за Земята“ (География на населението и селищата), обявен в Държавен вестник брой 100/16.12.2022 г. за нуждите на Геолого-географския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ с единствен кандидат - доц. д-р Тони Драганов Трайков.

Представените документи за участие в конкурса отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемани на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“.

I. Кратки биографични данни за кандидата.

Доц. д-р Тони Трайков е роден през 1959 г. в гр. Кюстендил. Завършил е специалност „География“ – магистър в ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ през 1983 г.. Той е редовен докторант в Географския институт при БАН (1983-1988 г.) с защитен дисертационен труд на тема „Демографско развитие и проблеми на Кюстендилско и Трънско Краище“ (Диплома № 18117 от 25.07.1988 г. от ВАК). Работил е като учител 1983-1984, научен сътрудник в Географския институт на БАН – 1989-1994 г. и от 1995 в СУ „Св. Кл. Охридски“, като асистент (1995-2001 г.) и доцент от 2001 г. до сега (Удостоверение № 2803/02.08.2001 от ВАК). Заемал е различни ръководни длъжности в ГГФ – ръководител на катедра и заместник декан на ГГФ.

Според справката от документите има 75 публикации в страната и чужбина (от които 22 са за хабилитация като доцент) и 33 учебника,. Ръководил или е участвал в разработването на български и международни проекти. Според документите има значителна преподавателската дейност и участие на научни и приложни проекти.

II. Критерии за участие в конкурса.

За участие в конкурса кандидатът е представил подписан списък на 20 публикации и копия от тях. Списък на цитиранията с подпис на кандидата и Справка за изпълнение на минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“, съобразно с нормативните документи. При анализът на посочените документи установих следното:

За заемане на академичната длъжност „професор“ са покрити изискванията, в съответствие с чл. 26 ЗРАСРБ а научна област 4. Природни науки, математика и информатика, професионално направление 4.4. Науки за земята.

Кандидатът е представил броя на изискуемите и набраните от него точки по групи показатели за заемане на академичната длъжност „професор“, на следната таблица:

Таблица 1. Количествена оценка на представените от доц. д-р Тони Трайков документи в съответствие с минималните точки по групи показатели, изисквани за заемане на академичната длъжност „професор“.

СПРАВКА
за изпълнението на минималните национални изисквания

Група от показатели	Съдържание	Изпълнени от доц. д-р Тони Трайков
А	Показател 1. Дисертационен труд за присъждане на ОНС "доктор"	50
В	Показател 3. Хабилитационен труд - монография	100
	Показател 4. Хабилитационен труд - научни публикации (не по-малко от 10) в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	
	Общ брой точки по показатели 3 и 4	100
Г	Показател 7. Научна публикация в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	80
	Показател 8. Научна публикация в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове.	290
	Общ брой точки по показатели 7 и 8	370
Д	Показател 10. Цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове.	25
	Показател 11. Цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране	75
	Показател 12. Цитирания или рецензии в нереферирани списание с научно рецензиране.	12
	Общ брой точки по показатели 10 и 12	112
Е	Показател 14. Ръководство на успешно защитил докторант	120
	Показател 15. Участие в национален научен или образователен проект	
	Показател 16. Участие в международен научен или образователен проект	
	Показател 17. Ръководство на национален научен или образователен проект	
	Показател 18. Ръководство на международен научен или образователен проект	
	Показател 19. Привлечени средства по проекти, ръководени от кандидата	
	Показател 20. Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа	165
	Показател 21. Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа	
	Сума от показателите от 14 до 21	285
Общо	Общ брой точки по групи от показатели А, В, Г, Д и Е	917

Съгласно приложената справка от кандидата за съответствия с минималните изисквания се установява тяхното изпълнение по показателите от **група А** и **група В**.

Кандидатът притежава ОНС „доктор“ (група „А“), за което се присъждат 50 т.

В групата показатели „В“ доц. Т. Трайков е представил самостоятелен хабилитационен труд, за което се присъждат 100 т. – География на религиите и религиозните общности в света. Част първа – Европа, Азия и Африка. София, Издателство „Св. Климент Охридски“, 2023, ISBN: 978-954-07-5591-5.

Хабилитационният труд на доц. д-р Т. Трайков е в областта на географията на населението. Той е фокусиран върху анализа на факторите, условията, възникването, развитието, глобалните проблеми и географското разпространение на религиите и религиозните общности в света. Създаването на този монографичен труд отговаря на възникналата през последните десетилетия необходимост от обогатяване на знанията в областта на Географията на населението и селищата. От методическа гледна точка изследването е основава на комплексния географски подход. Отделено е внимание на влиянието на природните дадености при формирането специфичните особености в ритуалните практики и обредност. Монографията е структурирана в 7 глави. В нея от географска гледна точка са систематизирани отделните религии и свързаните с тях общности възникнали в развитието на човешкото общество. Теоретично е разгледана ролята на религията като фактор за обществените промени през различните етапи от историческото развитие. От друга страна тя се характеризира като феномен на общественото съзнание, който оказва влияние върху развитието на отделните държави. Научно-популярно значение има описанието на свещените места на различните религии и вероизповедания и тяхното значение за поддържането на вярата сред последователите им през различните исторически периоди. Научна стойност имат изводите относно бъдещето на религиозните вярвания, новите религиозни течения, както и за взаимоотношенията между различните по численост религиозни общности. Те се свързват с установените демографски тенденции и поставят на дискусия последиците за икономическата, социалната и демографската политика.

В групата показатели от „Г“ са представени 19 научни публикации (Г7 и Г8 – 370 т.). Събраните точки от кандидата по показателя Г надхвърля минимално изискуемите за академичната длъжност „професор“.

Според представените публикации за рецензиране научните интереси на доц. д-р Т. Трайков са в областта на география на населението и селищата, социално-икономическата география и регионалното развитие.

В областта на география на населението и селищата са приложени 16 публикации.

Етногеографска насоченост имат публикациите 3.01, 3.08, 3.15, 3.17,

Изследвана е демографската ситуация и някои демографски процеси (застаряване, демографско поведение, образователно равнище и др.) (3.03, 3.04, 3.05, 3.06, 3.07, 3.10, 3.12, 3.13, 3.14, 3.16). Извършен е цялостен и многоаспектен анализ на развитието и тенденциите на демографските процеси и тяхното отражение за перспективната демографска ситуация и социално-икономическото развитие на България.

В областта на селищата и урбанизацията са публикациите 3,05, 3,09, 3,12. Отделено е внимание на влиянието на урбанизацията върху репродуктивното поведение на населението.

Миграционните процеси, социалното, образователното, културното и икономическото развитие се изследват в публикациите 2.01, 2.02, 3.02, 3.06, 3.10, 3.11,

3.14. В тях се анализира влиянието на миграцията върху демографското, социалното, образователното, културното и икономическото развитие. Изследвани са положителните и отрицателните последици от миграцията.

В областта на социално-икономическата география (регионалното развитие) с демографски уклон се отнасят публикациите 2.01, 2.02, 3.03, 3.06, 3.10, 3.11, 3.14. В част от тези публикации е използвана идеята за регионализма. Доказано е, че демографската ситуация е н основата на социално-икономическа стабилност устойчивото развитие. Анализирани е отражението на застаряването на населението върху структурите на му, пазара на труда, образователната сфера и човешките ресурси.

В групата показатели от „Д“ група са предоставени 34 цитирания на 23 публикации, които формират 112 т. Цитираните публикации от групата 10. „Цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни толове“ са забелязани в 5 цитирания и събират 25 т. В група 11 „Цитирания в монографии и колективни толове с научно рецензиране“ – са забелязани 23 цитирания и се събират 75 т. При публикациите от група 12. „Цитирания или рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране“ са забелязани 6 цитирания и се събират 12 т.

Публикациите са дело на кандидат и съавторите му. В представените публикации не съм забелязал неправомерно ползване на чужди трудове и плагиатство.

В група Е доц. д-р Трайков е събрал 285 т. Има успешно защитили 3 докторанта (120 т.). От група „20. Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа“ – 165 т.

Доц. д-р Трайков има значителна учебна и аудиторна заетост. Според приложената справка през учебната 2019-2020 г. учебната му заетост е 600 ч. От 2015 г до сега е ръководил е 28 дипломанта. Преподава по 9 учебни дисциплини с хорариум от 480 приравнени часа и 120 часа упражнения.

III. Научни приноси на кандидата

Публикациите на д-р Т. Трайков засягат актуални проблеми на географията. Поставените в тях цели и задачи са точно формулирани, използвани са адекватни методи, а анализите, обобщенията и изводите са научно обосновани и логични.

Според предоставените публикации научните приноси на кандидата може да се поделят в три направления – геодемографски, регионални и образователни.

Геодемографското направление е свързано основно с етно-конфесионалните процеси. Научните приноси в това тематично направление са в реабилитационния труд („В“) и в част от публикациите на кандидата, попадащи в група „Г“. Основната приносна публикация е реабилитационния труд, в който е разработен методологичен подход за изследване на историческата ролята на религията за развитието на обществото. От географска гледна точка са систематизирани отделните етноси и религии и свързаните с тях общности възникнали в развитието на човешкото общество. Религията е характеризирани като феномен, който оказва влияние върху развитието на отделните държави.

В част от публикациите се доразвива методологията за количествено и пространствено изследване на геодемографските процеси. Направен е съвременен

анализ на демографската ситуация в България. Изследвани са тенденциите и особеностите в демографското развитие на някои европейски страни.

Приносите в научните изследвания на доц. д-р Тони Трайков могат да се систематизират в 3 основни насоки:

1. Методологични:

- като методика е предложено да се използва комплексния географски подход при изследването на характеристиките за етносите и отделните религии и религиозни общности;
- разработен е модел за изследване (включващ определен набор от показатели) на негативните изменения в динамиката на населението, неговото териториалното разпределение, промените в структурните характеристики, възпроизводството и миграционната активност;
- внедрени са принципите и методите за регионален геодемографски анализ и етно-религиозни регионални изследвания;
- доказани са съвременните връзки между демографските процеси и социално-икономическото, образователното и културното развитие;
- установени са положителните и отрицателните следствия от развитието на демографските процеси в съвременната демографска ситуация;
- от съвременна методологична гледна точка са изследвани демографската ситуация и тенденциите на някои демографски процеси (застаряване, демографско поведение, образователно равнище и др.).

2. Емпирико-диагностични:

- установено е влиянието на динамиката демографските процеси върху функционалните връзки в човешкото общество, икономиката, урбанизацията и глобализацията и за възникналите проблеми от социално, икономическо, демографско, екологично и пр. естество;
- анализирани са тенденциите и закономерностите в развитието на депопулацията за демографските перспективи на селското население, селските територии и малките населени места;
- направен е цялостен и многоаспектен анализ на проблемите, предизвикани от съществуващата в България демографска криза и формите на нейното проявление;
- предложен е алгоритъм за изследване на репродуктивните и миграционните нагласи на населението;
- обвързани са репродуктивното поведение, урбанизацията, миграцията, начина на живот, трудовата заетост и социалната среда с възпроизводството и миграциите на населението;
- показано е отражението на демографската криза върху процеса на обезлюдяване и негативното изменение в броя и размера на селищата, както и отпадането на част от тях от списъка на населените места.

3. Научно-приложни:

- изготвен и приложен е модел за комплексното изучаване на демографските особености на страните от ЕС, отличаващи се по своите природни, социално-икономически и демографски характеристики;

- изследванията на възрастовата структура на населението са свързани с проблемите и усъвършенстването на социалното и пенсионното осигуряване;
- на базата на глобалния подход са разгледани особеностите на миграциите през ХХІ век, като се използва ретроспекцията и пространствената диференциация, чрез които се очертават на основните тенденции в динамичен план във времето и в пространството;
- част от научните публикации са намерили отражение в написаните учебници и разработените от кандидата учебни планове и програми при в обучението на студентите (бакалавърски и магистърски програми).

IV. Критични бележки и препоръки.

Към представените материали по конкурса като цяло, нямам критични бележки.

Препоръчвам да публикува повече научни трудове в чужбина за да повиши международната му разпознаваемост.

Да разнообрази научните си интереси в областта на геодемографията.

В научната дейност да намали описателността на научните публикации, като се насочи към синтезиращи, прогностични и приложни публикации.

По-отчетливо в публикациите да се вижда мнението на кандидата.

Да увеличи научната си продукция.

Справката за научните приноси не е синтезирана, поради което приносите не са целенасочени и ясно открити.

Посочените критични бележки по никакъв начин не променят покриването от кандидата на изискванията на конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“, а са насочени към по-ясното открояване на изследователския му профил в географията на населението и селищата и в частност геодемографията.

V. Заключение:

1. Научната продукция, участията в научни форуми и проекти и други видове научна дейност на доц. д-р Тони Трайков превишават изискванията за заемането на научната длъжност „професор“.

2. Научните приноси в публикациите и хабилитационния труд са актуални, оригинални и значителни и представляват новост и обогатяват географската наука, като с нови средства са доказани съществени страни на демографските и социално-икономическите процеси, което се осъществява с потвърдителни и нови факти. Всичко това се признава от цитиранията на неговите публикации в чужбина.

3. Кандидатът осъществява значителна преподавателска дейност чрез, което е извършил трансфер на академични изследователски резултати и знания във висши училища.

4. Той се ползва с уважението на колегите си за което говори ръководството и участието в редица проекти.

От всичко казано дотук е видно, че кандидатът за научното звание „професор“ доц. д-р Тони Трайков е утвърден, доказан и признат авторитетен учен в областта на Географията на населението, Икономическата и социална география, както и в сродни научни области. Чрез заемането на академичната длъжност „професор“ по научната

специалност „География на населението и селищата” за нуждите на ГГФ при СУ „Св. Кл. Охридски“, доц. д-р Тони Трайков, ще разшири и утвърди тематиката на научно-изследователската дейност на Катедра “Регионално развитие”.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, имам пълно основание да заключа, че научната дейност на кандидата доц. д-р Тони Трайков отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и съответните правилници, което ми дава основания да изразя напълно положително отношение (ДА) за заемане на академичната длъжност „професор“.

Като имам пред вид гореизложеното си позволявам да предложа на членовете на Уважаемото Научно жури да вземе следното решение:

1. Кандидатът доц. д-р Тони Драганов Трайков отговаря на всички изисквания на нормативната уредба за заемане на академичната длъжност „ПРОФЕСОР;

2 Предлагам на членовете уважаемото Научно жури да гласуват предложение до Факултетни съвет на ГГФ при СУ „Св. Кл. Охридски“, да вземе решение доц. д-р Тони Драганов Трайков да заеме академичната длъжност „професор“ в Научна област 4. Природни науки, математика и информатика, Професионално направление - 4.4. Науки за земята, Научна специалност – География на населението и селищата.

София

Рецензент:.....

28.03.2023 г.

(Проф. д-р Чавдар Младенов)